

PRZECHOD (34) *sb m*

e *jasne*; -ód (2), -od (1) *Mącz* (2:1); -od-.

sg *N* *przechód* (6). ◇ *G* *przechodu* (3). ◇ *A* *przechod* (7). ◇ *pl N* *przechody* (4). ◇ *G* *przechod(o)w* (1). ◇ *D* *przechod(o)m* (1). ◇ *A* *przechody* (10). ◇ *I* *przechody* (1). ◇ *L* *przechod(a)ch* (1), [*przechodzi(e)ch*].

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII – XVIII w.

1. *Przemieszczenie się, przejście lub przejazd, zmiana miejsca pobytu; wędrówka; ingressus PolAnt, Cn; recessus, secessus Cn* (10) : *rádžili niektorzy/ áby pierwey przechodniowie ízli w máłym poczćie á przeyrzeli y przewiedzieli/ kthorymby obyczáiem á kędy lud wielki miał fie położýć/ gdyž thám z wielkim ludem trudny przechod BielKron 246v; w poórzodku [szyku wojskowego] poczýnił mieyfcá prožne przechodom obyczáiem Greckim BielSpr 41; á wodá wyžsza mořtu/ przechodu wřzytkim iádącym niedopuřci. SkarŻyw 192.*

przechod przez co (3): *Abowiemći pan Bog thwoy we wřzytkich twych íprawách ízczęćił/ y íprawił ći przechod beřpieczny przez onę wielką puřczą w onych czterdžieći lat BibRadz Deut 2/7; SkarKaz 552a. Cf przechod przez co skąd dokąd.*

przechod dokąd (3): *Cefarz Olexy pierwřzy/ zbráciwřzy fię z Turki/ przechodu Chreřćiánom Láćinřkiego kořćiołá do ziemie S. bronil SkarJedn 254; SkarKaz 552a. Cf przechod przez co skąd dokąd.*

przechod przez co skąd dokąd (1): *Dzieli fie Nordwegia od Szweciey wyřokiem i kálámi/ kthore wřtháwicžnym řniegiem przypádły/ przez kthore trudny przechod z Norweiey do Szweciey BielKron 293v.*

[*W tłumaczeniu hebrajskiego wyrazu „Pascha”: Faciant filii Israhel Phase in tempore suo (marg) {przechod przeřzce}. (-) to iest pamýatkę noci wyelkiey nyechay czynyv czařfv řwego řřynowie Írahelřzci TomZbrudzBrul Num 9/2, Num 9/4.*]

W charakterystycznych połączeniach: przechod do miejsca zgotowanego, do ziemie řwiętej, do Szweciey; przechod przez puřczą, przez ogień i wodę; przechod z Norweiey; sprawić przechod; przechodu bronić, nie dopuřcić; przechod bezpieczny, dziwny, trudny (3).

Wyrażenie: »miejsce przechodu« (1): *Scipio prećiw [!] tey ordynácyey [Hannibala] troię ordynácyą wćzynil/ ná czele pořtáwił iedne s kopiiámi/ drugie s řtrzelbą/ trzećie s poćiki [!]/ wćzyniwřzy miedzy nimi mieyfcá przechodu iáko vlce przez ktore ony wielkie řłonie puřzczáć mieli bes řzkody řwoiey BielSpr 40v.*

Szereg: »przechod a przenoszenie« (1): *Czytay teř Kariona lib. 1. 2. 3. y Iuřtinum o dziwnych przechodach y przenořzeniach rozmáitých narodow. StryjKron 61.*

Przen: Zdarzenie (1) : *Kroľu wřzelkich narodow/ Czemu/ ludži ták wiele/ Co mi/ řmutnych przechodow Zycžąc/ máią weřele GrabowSet Hv.*

2. *Wypróžnienie się* (3) :

Wyrażenie przyimkowe: »na przechod« (3):

~ *Fraza: »[komu] na przechod się chce«* (1): *Tenasmus, Gdy fie komu czeřto á geřto ná przechod chce á yednák fie nie može wypróžnić. Mącz 444a.*

Zwrot: »na przechod iść (a. wynić)« [szyk zmienny] (2): *LibMal* 1551/165v; Drugich niewftyd od ftołu iść ná przechod [*non pudet a mensa excernendi causa secedere*]/ á zárázem wrociwftzy fię znowu fię iedzeniem y pićiem nádźiewać *ModrzBaz* 52. ~

3. *Miejsce służące przejściu, droga; transitus Mącz, Cn; transitio Mącz; introitus, via PolAnt; commeatus Cn* (19): Abyfcie dawftzy odpor temu páduchowi/ Zágrodzili przechody tu Tátárynowi. *PaprPan* Bv; *SkarŻyw* 559; Bo ci [ubłogostawieni] mogą/ befpiecznie Y wefoło iść/ [...] Gdzie Lwow/ Pánter przechodzi [*lege: przechody*]/ Płomiennych Smokow błędy [*tj. błędne ścieżki*]/ Leżeć bez trwogi/ y fpąć mogą/ wftędy. *GrabowSet* V v; [Ze wftytkich ftron rofkazał ludzie pofzykować/ A drugim ná przechodziech ciáfnych záftępować. *PaprGniazdo* 1045].

przechod dokąd (1): [Jonatas] otworzył przechod do wyfpow morfkich. *BibRadz* 1.*Mach* 14/5; [iednak na szamo poszelsthwo a pyszanye p. voiewody voloskiego chnet zarazem y na graniczach a przechodzyech do ziemye voloskiej [...], [J.K.M.] wielką opatrznosc uczynicz raczył. *CorfusDocum* 1566 nr 141].

W charakterystycznych połączeniach: przechod do wyspow, do ziemie wołoskiej; przechod ciasny, łatwi ku prześciu; przechod otworzyć, zagrodzić, zastąpić.

Wyrażenie: »przechodzisty przechod« (1): *Perviae transitiones*, Przechodzište álbo łatwie ku prześciu przechody. *Mącz* 492d.

[*Szereg*: »przebyt a przechod«: Ieft z krzywym rofczołnieniem wądął miedzy góry/ Ná ręku ku chytremu záładzeniu/ który Zálegly ciemne drzewá z obu ftron gdzie ciáfny Przebyt wąską fścieżką wiódł/ á przechod nieiáfny [*angustaeque ferunt fauces aditusque maligni* XI 525]. *VergKoch* 325.]

Przen (4) :

przechod k czemu (1): *GrabowSet* Q3v cf *W* porównaniu.

przechod miedzy kim (1): Ták mowi Iehowá Cewáoth/ iefli drogámi moieimi poydzieftz/ [...] tedy y ty fędzić będziefz dom moy/ á ftrzec będziefz śieni moich/ y dam tobie przechody miedzy ftoiącemi temi. *BudBib Zach* 3/7.

przechod czyj (1): Płecza/ co rościefz y żywifz fię złotem/ [...] By w mię twoy iad wftedł/ iákoż myślifz o tem/ [...] Gdyżem twe/ záfwdy/ zdrádlive przechody Ludziom zwykł brzydźić/ y lżyć cię z kłopotem. *GrabowSet* G3v.

W porównaniu (1): Iáko ielen fpracowány/ chłodney fzuka wody/ Ták/ źrzodło żywe/ k tobie/ dużá ma/ przechody Wiedźieć żáda *GrabowSet* Q3v.

[*Wyrażenie*: »przechod świata«: Ia, iżem strawił na tym wszystkie młode lata, żem od morza do morza zwiedził przechód świata, Zwiedziłem też północne jakmiarz wszystkie kraje *StryjPoczqt* 282.]

Szereg: »przechod i ([a]) droga« [szyk zmienny] (1): Pan chowa ty frogie pogány wftchodoftońcowe łobie miáfno biczá fwego frogiego. [...] A ták tego fie záfwdy mizerny fwiát może befpiecznie nádźiewać/ iż ilekroć [...] odftąpi od iáfnego Páná fwoiego á od iáfney prawdy iego/ iż ci krolowie [*tj. ci pogani*] pewnie záfwdy będą rozwiázáni/ y thy rzeki y ine trudne przechody będą im wyfuftzone/ y befpieczne drogi wczyniony *RejAp* 137; [żebych sie z niego [z *Pisma Świętego*] nie ledá jáko wybłádził, bo táf sá bárzo mylne drogi á trudne przechody na człowieczeński rozum. *LubWiryd* 59].

a. *Konstrukcja służąca przechodzeniu, mostek* (2) : Tabulatus transitus, Przechód z defzczk albo z dylów wczyniony. *Mącz* 438b.

Szereg: »most abo przechod« (1): Pan Bog który fię być z nim [*Jozuem*] obiecał/ wczynił mu dziwny mość abo przechod [*przez Jordan*]. *SkarŻyw* 501.

b. [*Korytarz podziemny*:

Szereg: »przechod abo dziura«: Cuniculus Gang vnter der Erden Przechody ábo dziury pod ziemią *ArtNom* B5.]

c. *O organach wewnętrznych, którymi przemieszczają się płyny ustrojowe i produkty przemiany materii* (8) : *FalZioł* [*7]v; Gnoy człowieczy albo łáyná/ kiedy nád zwyczaj żółte: Żółtą niemoc známieniuie. [...] Temu trzeba Przechody otworzyć/ áby złe wilkości wychodziły. *SienLek* 20.

przechod czego (2): *FalZioł* [*7]v; Gdy fye náiefz/ niehnet prácuyl/ á wiedz miarę fweemu ciálu/ niedopuřczáiac/ áby przechody iego albo fye bárzo ściřkály/ albo też zbytnie otwarzály *SienLek* 13v.

przechod do czego (1): A LANCZANĄ wodkłą vmywać twarz/ zmazi fniey řciera/ mozg pořila/ przechody do niego othwiera w nořie *FalZioł* II 7c.

W połączeniu z przymiotnikiem od nazwy organu (2): na tho řlży mocz otwieráiacza miechierz y przechody nyrćzane *FalZioł* [*7]v; á plugařtwa pędzi [*trawowa wódka*] w przechody Lędzwiane y miechierzowe *FalZioł* II 12c.

W charakterystycznych połączeniach: otwierać (otworzyć) przechody (3); *przechody otwarzają się, řciskają się; przechodem wychodzić; przechod lędzwiany, miechierzowy, nyrćzany; przechod żył.*

Wyrażenie: »przechod przyrodzony« (1): A wiele też zbytkow wychodzi/ Przechody przyrodzonymi/ ták v mężow/ iáko y v żon. *SienLek* 32v.

4. [*Zwrot*: »przechod swój mieć« = *trwać*: Dyscyplina na przeszłych synodziech generalnych namówiona aby in universis ecclesiis przechód swój miała, specifice namówiwszy executores jej et poenas in negligentes et contumaces postanowiwszy. *AktaSynod* III 115.]

5. [*Prawdopodobnie: Ten, kto idzie wcześniej, poprzednik*: Antecedens Przechod. *UrsinGramm* 175.]

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (2) : Meatus, Dziurá/ przechód/ wychód. Graece ποροř. *Mącz* 217a; Meatus – Bieg, przechod. *Calep* 653b.

Synonimy: 1. przebycie, przeřcie; 2. potrzeba, wyproźnienie; 3. droga, przeřcie; **a.** most, mostek; **b.** dziura, przekopa.